

"Öyle de küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbâniye ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede,.." izah eder misiniz?

Mükemmel bir fabrika ve içindeki mükemmel alet ve edevatlar, nasıl mükemmel bir makinist ve mükemmel bir fabrikatörü akla gösteriyor ise, aynı şekilde şu içinde yaşadığımız dünya da mükemmel bir fabrika ve içindeki her bir şey mükemmel birer alet ve edevatlar hükmünde olup, mükemmel bir makinist ve fabrikatör olan Allah'ı bize gösterip ispat ediyor.

Diğer yandan **her bir varlık kendi başına bir fabrikadır**. Hatta her varlıkta bulunan her bir organ kendi başına bir fabrikadır. Mesela kulaklar ses fabrikası, gözler görüntü üreten fabrika, akıl ise mana üreten bir fabrikadır. Sadece karaciğerimizin bu gün bilinen dört yüzün üzerindeki vazifesi, onun nasıl bir fabrika olduğunu ve dört yüzde fazla ürün veren nasıl mükemmel bir fabrika olduğunu bize göstermektedir.

Evet inek hem süt, hem et, hem deri, hem yağ hem, gübre veren mükemmel bir fabrikadır ve ustası Allah'tır. Üstelik insan fabrikaları gibi havayı ve etrafı kirletmiyor ve gürültü çıkarmıyorlar. Ağaçlar ve hayvanların hepsini buna kıyas edebiliriz.

* * *

"Hem, meselâ, nasıl bir harika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor; şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır. Öyle de küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbâniye ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede, okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla, küre-i arzın Ustasını ve Sahibini bildirir, tanıttırır."(1)

Burada bir benzetme yapılmaktadır. Bir fabrika elbette ki, fabrikatörü gösterir. Dünyanın kendisi ve üzerinde bulunan binlerce fabrika da elbette bir fabrikatörü göstermesi lazımdır. Fabrikaların büyüklüğü ve mükemmel olması oranında, ustalarının da büyüklüğü, mahareti söz konusudur.

Mesela; binlerce meyve ve sebzeyi veren toprak bir fabrikadır. Her bir ağaç bir fabrikadır. Tavuk, yumurta fabrikası; inek, koyun, keçi gibi hayvanlar birer süt

fabrikası; arı, bal farikası; ipek böceği, ipek fabrikası ve hakeza...

İşte bütün bu canlı fabrikalar elbette bir makinisti ve fabrikatörü göstermektedir. **Bu usta ise kainata hükmeden Allah'tan başka bir varlık olamaz.**

(1) bk. [Sözler, On Üçüncü Söz.](#)